

Guido Barella

ÎN CĂUTAREA VICTIMELOR COMUNISMULUI

Povestea lui Marius Oprea

Traducere din limba italiană de Cristina Andrei

Prefață de Emil Hurezeanu

Postfață de Marius Oprea

CORINT
ISTORIE

GUIDO BARELLA, născut la Udine, este jurnalist la cotidianul *Il Piccolo* din Trieste. A avut trei mandate de consilier național al Asociației Jurnaliștilor. Din întâlnirea sa cu Marius Oprea s-au născut deopotrivă o mare prietenie, dar și prilejuri nenumărate de a povesti o aventură profundă, ale cărei rădăcini se află în istoria Europei și în ticăloșia totalitarismului.

Redactare: Dragoș Roșca

Tehnoredactare computerizată: Lorena Ionică

Design copertă: Dan Mihalache

Ilustrație copertă: Mirel Bran, Cruce din cimitirul de la Teregovă, Caraș-Severin

GUIDO BARELLA

La tortura del silenzio

Copyright © 2014, Edizioni San Paolo s.r.l.

All rights reserved.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN 978-606-8623-80-1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BARELLA, GUIDO

În căutarea victimelor comunismului : povestea lui Marius Oprea /

Guido Barella ; pref.: Emil Hurezeanu ; postf.: Marius Oprea ; trad.: Cristina Andrei. - București : Corint Books, 2015

ISBN 978-606-8623-80-1

I. Hurezeanu, Emil (pref.)

II. Oprea, Marius (postf.)

III. Andrei, Cristina (trad.)

94(498) Oprea.M.

343.8(498)

929 Oprea,M.

De la Amorgos spre Răsărit

Prefață

La începutul anilor 1990, la București, în birourile itinerante ale Europei Libere, care a descins oarecum târziu și neconcludent în România primelor eschive neocomuniste, am remarcat un tânăr poet și istoric din Brașov. Avea părul mare și purta barbă, dar așa arătau mulți optzeciști consacrați sau nu. Privirea lui: un amestec de candoare și cruzime, de fixare melancolică a țintei, dar și de fugitive ezitări, prea cuviincioase ca să nu ascundă precizia radioscopică a verdictului nefavorabil.

Fostul președinte al Franței, François Mitterrand, spunea la un moment dat despre Margaret Thatcher, fostul premier britanic, că are surâsul lui Marilyn Monroe și privirea lui Caligula. Acest mixaj între bunăvoința politicoasă și neînduplecarea rece nu strică personajelor publice normative. Este chiar ilustrarea mai vechiului

enunț „pumn de fier într-o mânășă de mătase”, atribuit lui Bismarck, cancelarul de fier cu mânuși de oțel, de fapt, dar utilizat ca un perfect alibi al acțiunii realismului politic în numele eticii rezultatului, nu a cauzei, cum ar spune Robert Kaplan. Adică, în viața obișnuită, bunele intenții etice sunt cauza purtării frumoase, iar în viața competiției și performanței politice și îndeosebi geopolitice, scopului îi este îngăduit să scuze mijloacele, fără muștrări majore de conștiință.

În fine, Marius Oprea a rămas pentru mine un personaj complicat, poet și inchizitor, să zicem. O ostilitate sinceră, cu substrat existențial în ceea ce-l privește, față de fosta Securitate, se aliază în mod paradoxal cu o curiozitate entomologică, atentă și chiar altruistă, pentru biotopul vechilor și noilor ofițeri slujind sabia și scutul. Nu văd o anomalie aici, având în vedere rezultatele, atât de interesante, ale acestei atitudini. Cărțile despre fosta Securitate scrise de Marius Oprea sunt printre cele mai clarificatoare incursiuni în universul carceral, fizic și psihologic, istoric și structural al lumii românești.

Marius Oprea, arheologul vrednic din tinerețe, se alătură mai târziu jurnalistului chirurgical și poetului difident și, după inventarierea instrumentelor dictaturii, ajunge la oameni prin victime.

De ani întregi, Marius Oprea „sapă frate, sapă” în căutarea corpurilor delictale ale dictaturii comuniste. Ideea lui și a prietenilor apropiați, cei „patru muschetari” din

carte, sprijinită de fostul Procuror General militar Dan Voinea și de noi instituții ale statului, este că orice act de condamnare a comunismului trebuie să prezinte și dovezi, oricât de greu, riscant, tardiv și împotriva tentațiilor amneziei și amnistiei autoimunitare ar opera ele.

Cartea italianului Guido Barella care-l descoperă perplex pe Oprea în insula Amorgos, din sudul Cicladelor, cu ani în urmă, este descrierea acestui tablou inedit de vânătoare, răscolire și răscumpărare a trecutului suferinței îngropate.

Marius Oprea este personajul central, pe care autorul îl urmărește și interoghează cu admirație și răbdare. Cartea este bine scrisă, cu nervozitate chiar, fiind destinată mai ales occidentalilor de azi, neatenți și uituci în raport cu propriul trecut dictatorial și, vai, tot mai „impavizi” (defectivi de reacțiile fricii) la posibile reîntruchipări.

Marius Oprea se autodramatizează cu inteligență, știință și, deseori, falsă modestie, dar are mereu temeieri valabile în ceea ce știe și face. Sigur, nu poate fi pe placul practicantilor acomodării. O anumită feroare critică, chiar distructivă, îl îndepărtează de adepții ipocriți ai observației calme, în timp ce o perspectivă expertă, dar și răbdătoare asupra întregului ansamblu îl face suspect revizioniştilor sanghinari de laborator supravegheat.

Și uite așa, navigând prin nemulțumirile contrare și rareori neutralizate ale taberelor adverse, se poate trăi și construi valabil până și în România eternului scandal.

Marius Oprea, în mijlocul acestui vortex de zarvă și zaveră ne face un semn discret de victorie, veghe și încurajare. Semnalul a fost bine înțeles și retransmis prin cartea intensă și incitanta a jurnalistului triestin, atât de familiar cu proximitatea vulcanilor noroioși balcanici. Vor fi ecouri.

EMIL HUREZEANU

București, februarie 2015

Introducere

Amorgos este, între Ciclade, insula cea mai depărtată de Atena. În fiecare an, în săptămâna care urmează Paștelui, Irene Giannakopoulou, o femeie de afaceri din partea locului, organizează o întâlnire culturală și un festival cinematografic de scurtmetraj. Autori de documentare, arhitecți, artiști, jurnaliști și fotografi din toate colțurile Europei își dau întâlnire aici și, astfel, într-o tavernă de la malul mării, împreună cu Donatella, prietena mea, m-am „întâmpalat” la aceeași masă cu o pereche de români. Ea, Cristina – jurnalistă de televiziune, specializată în programe religioase. El, după cum ne informa legitimația pe care o purta la gât, se numea Marius Oprea.

— Sunt ziarist, îi spun. Tu cu ce te ocupi?

Câteva clipe mai târziu, carnețelul meu era deschis pe masă și pixul alerga cu viteză pe paginile lui. Povestea pe care mi-o istorisea, povestea lui m-a cucerit imediat: căutarea trupurilor celor care fuseseră victimele Securității în vremea dictaturii comuniste, denunțarea acelor atrocități, persecuțiile personale pe care, în ciuda parcursului României spre democrație, a fost și este silit să le suporte dată fiind misiunea pe care și-a asumat-o.

Poate pentru că știm foarte puțin sau nimic despre România și despre rolul său în Occident, poate pentru că ani întregi m-am ocupat din Trieste, la granița răsăriteană a Italiei, de ecourile și întâmplările perioadei imediate de după război, de nașterea Republicii Socialiste Federative a Iugoslaviei și de toate consecințele acestei construcții. Am scris această carte pentru că toate istoriile povestite în întâlnirile noastre, privind împreună albastrul mării Egee de pe terasa hotelului Aegialis din Amorgos, înainte de a face schimb de numere de telefon și de adrese de e-mail, m-au făcut să văd altfel România. Odată întors acasă, am scris un articol lung pentru ziarul meu, cotidianul *Il Piccolo* din Triest, dar am rămas cu dorința de a continua, pentru că istoria povestită de Marius Oprea trebuie dusă mai departe nu doar printr-un articol, ci într-o carte.

În Italia nu există, totuși, prea multe materiale informative despre România. Iar despre Marius Oprea și experiența lui, mult mai puține. Cercetând în arhivele internetului înainte de publicarea articolului, am găsit pe acest subiect un singur articol în ziarul *Avvenire*. În schimb, în Franța se publicase ceva mai mult despre Marius, dar este știut că raporturile dintre Paris și București sunt mai strânse, iar ceea ce se întâmplă în România este mai des reflectat în presă. Neavând de ales, am luat un avion și am plecat în România. O primă călătorie, a doua... În bagaj – un reportofon, obișnuitul carnet pentru notițe și aparatul de fotografiat.

Prima dată când am mers la Cluj, în Transilvania, se afla acolo și o echipă de filmare de la divizia londoneză

a televiziunii Al Jazeera, care realiza un reportaj despre Marius Oprea, echipa și experiența sa. Atunci, pentru a nu lăsa să se strecoare nicio urmă de neînțelegere, Marius ne-a dus în sala de autopsii de la Institutul de Medicină Legală pentru a ne arăta, pe de o parte, în ce stare se aflau osemintele recuperate (în cazul acela era vorba despre un deținut politic, poate chiar un preot greco-catolic mort în închisoarea de la Aiud) și, pe de altă parte, pentru a ne face să înțelegem mai bine procesul de cercetare și analizele la care erau supuse rămășițele pământești, atunci când reușea să găsească fonduri bănești pentru a le executa.

— Bine ați venit!

Facem cunoștință cu cei trei membri ai echipei sale de „arheologi ai contemporaneității”, Gheorghe Petrov (Ghiță), al cărui surâs e ca o strângere de mână, Paul Scrobotă, tăcutul Paul, cu părul lung strâns în coadă de cal, și bonomul, veșnic pus pe glume, Horațiu Groza. Și de acolo încep drumurile către locurile pe care ei le cercetează în Transilvania, începând cu Aiudul. Ori către închisorile cu regim special, precum aceea de la Râmnicu Sărat, pe drumul care leagă capitala de Moldova.

La București am mai întâlnit niște prieteni de-ai lui Marius, alți tovarăși de aventuri, pe colaboratorii săi de la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului. La masă, într-un restaurant din centrul orașului l-am cunoscut pe generalul Dan Voinea, procurorul militar care în 1989 a pledat în proces împotriva soților Ceaușescu și care, într-un anume sens, este el însuși un arheolog, scormonind printre documentele arhivelor (unde i se permite accesul).

El este unul dintre prietenii și colaboratorii apropiați ai lui Marius. În sfârșit, în timpul uneia din vizitele la Palatul Parlamentului, am vorbit cu un alt prieten al său, senatorul Sorin Ilieșiu, regizor și intelectual care a adunat ore întregi de înregistrări conținând mărturisiri privind ceea ce s-a întâmplat în închisorile din România unde au fost încarcerați deținuți politici și mai ales despre cea de la Pitești, unde tortura a atins forme halucinante.

Ore și ore de înregistrare și pentru mine: în micul salon din apartamentul Cristinei, prietena lui Marius, care a tradus cu răbdare în italiana ei perfectă, la București, sau în birouașul lui Gheorghe Petrov, din mansarda muzeului din Cluj, transformat în adevărată cameră de gazare din cauza fumului de țigară pe care el și Gilda, traducătoarea discuțiilor noastre, le sting doar pentru a aprinde altele. Atât de concentrate erau discuțiile, încât adesea uitam chiar să mergem la masă, captivați fiind de intensitatea poveștilor. Înregistrări făcute în mașină, în avion, la masă în restaurant, în fața televizorului, consultând între timp și materialul adunat de la Marius și de la colegii săi.

Ore și ore pentru a cunoaște o lume. Ore pline de suferință și de neliniște, pentru că așa sunt cuvintele lui Marius și ale lui Gheorghe și ale lui Dan sau Sorin când povestesc ce s-a întâmplat. Mii de instantanee ale unei drame fără sfârșit, care a lovit România și pe locuitorii ei pentru o lungă perioadă a secolului XX. O țară care și-a adus în fața instanței dictatorul, dar care nu a vrut niciodată să facă procesul dictaturii, o țară săracă astăzi, dar demnă, mândră

și extraordinar de primitoare, sfâșiată însă de puternice și tulburătoare contradicții.

Marius și, alături de el, Gheorghe, Dan și Sorin mi-au deschis cu prietenie cartea propriilor experiențe și astfel s-a născut profunda stimă pe care le-o port și, aș îndrăzni să adaug, o prietenie de care sunt foarte mândru. Și s-au născut aceste pagini dedicate lor, misiunii lor și acelei României care vrea ca istoria ei să fie cunoscută. Acelei României care s-a revoltat împotriva tăcerii care a supus-o, dar sub stăpânirea căreia a rămas din păcate până în prezent. Tăcerea impusă în închisorile politice, tăcerea la care erau obligați supraviețuitorii lungilor detenții și rudele lor, tăcerea intelectualilor și a tuturor celor care știau și nu vorbeau. Tăcerea care astăzi, chiar după Revoluția din 1989, străbate amintirile și în interiorul, și în afara țării. Tăcerea care a devenit și este o tortură. Astăzi, ca și ieri.

Capitolul I

„«Du-te și vezi» este titlul unui film rusesc. Un film care mi-a plăcut mult”, îmi explică Marius Oprea. „«Vino și vezi»”, îmi spune în schimb Marius, „pentru că nu mai avem nevoie doar de analize teoretice, nu mai vrem doar mese rotunde. Avem nevoie de conștiință și demnitate, după atâtea dezbateri lipsite de consecințe”. Și, pentru a veni și a vedea ce s-a întâmplat în România în anii lungi ai regimului comunist, începând cu sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și până în 1989, nici măcar arhivele, chiar dacă se vor deschide cu totul cândva, nu mai sunt de ajuns. Trebuie să mergi în sate, trebuie să urci pe munți. Acei munți unde Marius se întoarce de câte ori poate, fie și numai pentru a găsi puțină liniște, acei munți în care îi place să se piardă cu fiul său în zilele de vacanță. Acei munți unde se refugia pe când era doar un adolescent, unde a mers să lucreze ca cioban în vacanțele din timpul studenției, unde și-a trăit primele experiențe de disident, în vremea în care regimul Ceaușescu își parcurgea ultimii ani. „În 1987 eram student la Universitate. La București începusem primele acțiuni împotriva regimului: am pus manifeste în clădirile facultăților Universității din București,

alături de un grup de prieteni, cu toții studenți, între care cei mai apropiați mi-au fost Caius Dobrescu, Sorin Matei și Florin Lobonț. În cursul verii aceluia an am făcut și un gest melodramatic cumva: în timp ce mă aflam în Parâng la pășunat cu oile, pentru că am lucrat în acea vară ca cioban, m-am apucat să scriu pe foi de caiet manifeste împotriva lui Ceaușescu, pe care le-am lăsat sub niște grămezi de pietre, «momâile» care delimitau vechile proprietăți, pășuni și păduri ale ciobanilor, sau agățate în ramurile copacilor la marginea potecilor din adâncul pădurii; cred că dacă ne întoarcem prin locurile acelea, aș mai putea găsi unele dintre ele, sub pietre: am pus câteva în sticle, precum naufragiații. Pentru că așa mă și simțeam în acea lume.” Surâde cu gândul la bravada aceea puțin caraghioasă și, în egală măsură, atât de naivă. Era student. Terminase liceul la Brașov și făcea Facultatea de Istorie la București. Un student crescut într-o familie obișnuită: mama, tata și trei copii. El era mijlociul. „Acasă, toți aveau fie grija surorii mele, mai mari cu șapte ani decât mine, pentru că era primul copil și în pragul adolescenței, fie pe cea a fratelui meu, mai mic cu șapte ani decât mine, pentru că abia învăța să meargă; mie nu-mi dădea nimeni o atenție specială, iar eu am profitat din plin de această situație.” Mama – venită de la țară la oraș după căsătorie, o femeie simplă, cinstită și bună, cu frica lui Dumnezeu, credincioasă practicantă. Tata... Tata – ofițer în armată și poate chiar mai mult, așa cum avea să descopere Marius ceva mai târziu.

„Când am devenit consilier al președintelui României, o însărcinare care îmi conferea un statut echivalent unui

secretar de stat, am cerut de la arhivele militare dosarul de cadre al tatălui meu, care a murit în martie 1990 în urma unui infarct. Acesta urma unui preinfarct din 1988, făcut în împrejurările tensionate ale reținerii mele de către Securitate și anchetării sale ulterioare de către poliția politică comunistă, în vreme ce eu eram, din nou, plecat în munți, fără ca părinții a avea habar unde mă aflu, așa că nu aveau ce să le spună... Dar să revin: de la Ministerul Apărării am primit un răspuns halucinant – tatăl meu nici măcar nu exista pentru Armata Română; în dosarul care-mi fusese adus se afla numai o copie după certificatul de deces. Nimic altceva. Orice notă de serviciu privind cariera sa dispăruse înainte de a ajunge pe biroul meu. Nicio hârtie care să vorbească despre el, care avansase, totuși, la gradul de locotenent-colonel, după cum scria în livretul său militar și pe ultimul talon de pensie. Ulterior am aflat prin mărturia unui văr că tatăl meu făcuse parte dintr-o unitate specială care se ocupa de contraspionaj și măsuri de apărare militară împotriva URSS: era loțiitor la comanda unei unități de artilerie antitanc cu încărcături speciale și participase (asta mi-a spus-o chiar el odată) la acțiuni militare în nord-vestul României, când armata sovietică a încercat să intre și să tranziteze țara spre Cehoslovacia în 1968. Faptul că eu eram considerat de către Securitate opozant al regimului îi crease multe probleme și, în plus, atunci când am fost reținut, în 1988, i s-a făcut rău îndată ce a aflat. A fost un șoc puternic, atât de violent încât infarctul din martie 1990 i-a fost fatal. Atâtea neazuri de la acest fiu rebel...”

A fost un șoc și pentru Marius, el vorbind și acum cu multă rezervă despre acest lucru, în ciuda faptului că nu avea o legătură prea apropiată cu părintele său. „E o poveste delicată”, admite el, „chiar dacă au trecut atâția ani de la dispariția lui”. O poveste delicată, o relație în care nu exista echilibru pentru că ceea ce se petrecea în casa Oprea nu era doar confruntarea dintre generații, firească între părinții și copiii din orice familie. „Mi-am iubit tatăl, dar mi-era și frică de el. Nu m-a bătut niciodată: doar într-o singură împrejurare, când am luat o notă foarte mică la matematică (el mă visa inginer), m-a tuns zero și m-a ținut multă vreme în casă, în fața exercițiilor. Îmi era teamă pentru că era militar și era obișnuit să se răstească și să ordone, fără drept de replică. Și astăzi sunt momente din copilăria mea pe care nu mi le amintesc: cred că în creierul meu s-a declanșat un fel de inhibiție, o formă de autoprotecție. Mi-am iubit tatăl, dar nu l-am cunoscut cu adevărat. Abia după moartea sa l-am cunoscut mai bine: în vise, unde am avut cu el lungi conversații, pe alt ton. Iar când am ajuns consilier prezidențial, am fost la mormântul său și i-am pus acolo o carte de vizită cu funcția mea. L-am simțit mândru și împăcat, ca atunci când obțineam diplome în liceu pentru concursuri de istorie sau când am intrat printre primii la Facultatea de Istorie.” A avea un tată militar însemna a avea un tată cel mai adesea absent, pentru că munca lui îl ducea departe de casă pentru lungi perioade de timp. Și a avea un tată încadrat într-o unitate specială însemna să nu știi prea bine în ce constă meseria lui. Astfel, figura care a marcat copilăria lui Marius Oprea a fost

aceea a bunicului Alexandru. „Îmi spunea mereu: «Copilul meu», pentru că mă trata ca pe un fiu, «tu poți să obții tot ce vrei de la viață. De exemplu, dacă te simți rău, mergi la doctor și el te vindecă», spunea cu simpla lui înțelepciune, dar adăuga: «Adevărata problemă este timpul. Pe acela nu-l poți da înapoi; și atunci nu-l risipi, folosește-ți timpul pe care ți l-a dat Dumnezeu și fă ceva cu el»”. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, bunicul său Alexandru a fost soldat. A luptat pe frontul rusesc până la Stalingrad. A trăit experiențe îngrozitoare. A văzut cu ochii săi cum i-au murit camarazii, unii în chinuri atroce. A ucis. Spune Marius: „Cred că, într-un fel, eu am fost modelat de el. Mă gândesc la faptul că o anume sensibilitate am moștenit-o din chiar experiențele și mărturisirile lui. Când eram numai un puști, vara, stăteam adesea cu bunicul meu și vorbeam amândoi pe treptele casei. Mă ținea la pieptul lui puternic; n-am să uit mirosul său de sudoare și fân, atât de straniu și plăcut. Eu îi puneam o mulțime de întrebări despre tot ce trăise, despre experiența lui de pe front, din Rusia, de la Stalingrad. Bunica îl dojenea și striga la el: «Alexandre, vin vacile, deschide poarta grajdului!», iar el, liniștit îi spunea: «Taci, nu vezi că apune, mă uit la soare cu nepotul». Soarele asfințea dincolo de dealuri. Iată, în aceste momente în care priveam amândoi soarele apunând ne simțeam parte unul din celălalt și amândoi din natura pe care el mi-o descoperea gustând împreună valoarea libertății. Noi doi, bunic și nepot. Nici el nu avea o relație prea bună cu tatăl meu. În fine, bunicul anticomunist și tatăl în Armată... Era o situație cam ciudată...”

Și astfel, între un tată militar „riguros și inteligent” și o mamă „simplă, fără studii prea multe, însă bună și foarte religioasă”, Marius a crescut fără ca cineva să-și bată capul cu el, pentru că era și o fire liniștită, având o singură mare pasiune. De fapt, două, care s-au tolerat și se tolerează perfect: viața în aer liber, în natură, și căutarea urmelor lăsate de civilizațiile trecute.

„Trăiam în felul acesta liber. Vara, încă de când eram un puști, mă trezeam în zori și plecam pe dealuri. Mă întorceam mereu cu cel puțin o mână de cioburi, mărturii arheologice, pe care le duceam la muzeu și relatam despre felul și locul în care le descoperisem; totdeauna m-a pasionat căutarea lor și parcă dintotdeauna am știut cum și unde să caut. Așa s-a întâmplat că am învățat treptat să trăiesc de unul singur și am descoperit cel mai de preț lucru – libertatea naturii și, prin ea, propria libertate. Și acesta a fost felul în care am început să cunosc oamenii, să le câștig încrederea, să-i fac să-mi povestească; am învățat că fiecare om are o personalitate distinctă și am învățat să descopăr ce este bun în fiecare. M-au primit în casele lor, am trăit alături de ei, pe munți, la stâne, pe șantiere arheologice. Oamenii te privesc în ochi și, chiar dacă tu ești numai un puști cu un rucsac în spate, dar ochii îți sunt fără ascunzișuri, te primesc și doar dacă le spui: «Vreau să lucrez pentru mâncarea pe care mi-o dați, vreau să muncesc pentru ea, am rămas fără hrană și bani și sunt departe de casă». Eram încă elev de liceu când am început să urc la munte, am lucrat la fân, am adunat prune, am avut grijă de animale, am lucrat ca cioban... Și în anii regimului

comunist era un lucru ciudat, pentru că oamenii erau neîncrezători față de străini, dar eu eram doar un tânăr, îmi purtam cu mine carnetul de note, îl cercetau și vedeau că nu au de ce să se teamă; le explicam și rostul căutărilor mele, al cercetărilor arheologice, care mă trimiteau departe de casă.”

Vara, Marius dispărea de acasă cu săptămânile, chiar și câte o lună-două. În prima sa expediție mai lungă, vreme de 29 de zile a mers pe jos de la Brașov până la Sarmisegetuza, capitala dacilor din munții din centrul Transilvaniei. Și-a păstrat obiceiul și mai târziu, când a mers la Universitate. „Acolo s-a cristalizat cu adevărat alegerea mea de a fi împotriva regimului”, povestește el. „A început cu inițiativa lor de a mă înscrie în Partidul Comunist care a mers în această direcție cu presiuni din ce în ce mai mari. «De ce trebuie să mă înscriu în Partid?», îi întrebam. «Simplu, pentru că toți studenții frunțași o fac», îmi răspundeau. Revenind, trebuie să spun că tocmai decizia de a fi refuzat explicit să fiu înscris în rândurile Partidului Comunist a provocat prima ruptură dură cu tatăl meu. A spus că nu îmi mai dă bani de buzunar, ceea ce m-a îndreptat spre munți, unde îmi petreceam vacanțele lucrând. În rest, trăiam în căminul studentesc și tot ceea ce sporovăiam între prieteni în fața unei beri ajungea în rapoartele Securității. Eram mai mulți, oricare dintre noi ar fi putut să fie informatorul poliției politice și nimeni nu putea decât presupune care este acesta. Între prieteni se întâmpla adesea să se vorbească ireverențios despre Ceaușescu, dar se presupunea că nimeni nu ar fi raportat aceste lucruri la poliție;